

Інна ЯРОЩУК

кандидат історичних наук,

доцент кафедри політичних наук та історії

Київського національного університету будівництва та архітектури

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8639-6648>

e-mail yaroshchuk.inna@ukr.net

ОСВІТА І НАУКА ЯК ІНСТРУМЕНТИ ПРИМИРЕННЯ: ПОДОЛАННЯ ІСТОРИЧНИХ УПЕРЕДЖЕНЬ У ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОМУ ДІАЛОЗІ

У статті досліджується роль освіти та науки як ключових інструментів примирення між Україною та Польщею, зокрема у контексті подолання історичних упереджень та формування культури діалогу. Акцентується увага на значенні освіти у формуванні необхідності створення об'єктивних підручників, що відображають погляди обох народів. Наводяться приклади успішного функціонування навчальних закладів з українською мовою навчання у Польщі, які сприяють збереженню національної ідентичності та інтеграції у польське суспільство.

Аналізується вплив наукового середовища на деполітизацію історичної пам'яті через міждисциплінарні дослідження, конференції, академічні обміни та публікації. Особлива увага приділяється спільним українсько-польським історичним комісіям, які відіграють роль платформ для конструктивного діалогу щодо спірних сторінок минулого.

Розглядаються меморіальні ініціативи та культурні проекти, що сприяють формуванню спільної культури пам'яті. Підкреслюється, що лише через розвиток критичного мислення, повагу до історичної правди, відкритість до різних точок зору та активне міжкультурне співробітництво можна подолати стереотипи та досягти справжнього порозуміння між народами. Освіта і наука в цьому процесі виступають не лише засобом передачі знань, але й інструментом гуманітарної трансформації міждержавних відносин.

Ключові слова: Польща, Україна, освіта, наука, примирення, історичні упередження, діалог.

Історичні відносини між Україною та Польщею характеризуються складністю та багатогранністю, що зумовлено як спільним історичним шляхом, так і численними конфліктними подіями. Незважаючи на стратегічне партнерство та активну взаємодію у сферах політики, безпеки й культури, у свідомості обох народів досі існують стійкі стереотипи. Вони є наслідком відмінностей у трактуванні спільного минулого та наслідком суперечливих інтерпретацій історії. Саме тому освіта та наука набувають особливого значення як засоби для подолання упереджень, зміцнення взаємоповаги та розвитку сталого міжнаціонального, міжкультурного діалогу.

Нині, коли геополітичні зміни у Центральній-Східній Європі вимагають консолідації зусиль демократичних держав, питання гуманітарного порозуміння між Україною та Польщею набуває особливої актуальності. В умовах зростання зовнішніх загроз обидві країни мають спільний інтерес у формуванні довготривалого

партнерства, яке ґрунтується не лише на політичній чи економічній основі, а й на взаємному розумінні історичного досвіду та культурної спадщини. Таке порозуміння може стати основою для поглиблення суспільної довіри і зміцнення європейської солідарності.

Одним із ключових напрямів цього процесу є вивчення спільної історії у навчальних закладах, реалізація спільних освітніх і наукових проєктів, а також розвиток академічного обміну. Завдяки цьому молоде покоління українців і поляків отримує можливість краще пізнати одне одного, позбутися стереотипів та сформулювати нове бачення складного минулого. Підхід до історії, заснований на діалозі, а не протистоянні, відкриває шлях до подолання ворожих наративів, що досі затьмарюють міждержавні відносини.

Науковці установ Національної академії наук України, зокрема Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, провели всебічне дослідження українсько-польських міждержавних і міжетнічних відносин упродовж XX–XXI століть. У роботі вказаного Інституту проаналізовано ключові суперечності, які виникли на тлі геополітичних зрушень у Центрально-Східній Європі після двох світових війн та розпаду соціалістичної системи. Особливу увагу приділено формуванню стереотипів у сприйнятті українців і поляків та вивченню польського досвіду реформ як можливого орієнтира для розвитку сучасної України (Литвин, 2017). В. Вознюк у дослідженні «Співробітництво України та Республіки Польща у галузі науки та освіти в 90-их рр. XX – на початку XXI ст.» аналізує особливості співпраці прикордонних регіонів, політико-правову базу взаємодії, а також специфіку наукової та освітньої діяльності (Вознюк, 2018). І. Цепенда та Л. Хахула узагальнюють практику реалізації спільних наукових ініціатив, таких як семінари «Україна – Польща: важкі питання», які стали майданчиком для обговорення історично складних тем (Цепенда, Хахула, 2024, с. 348–360). У статті І. Герлах, Л. Українець «Особливості співробітництва України та Польщі на ринку освітніх послуг» проаналізовано напрями освітнього співробітництва України та Польщі та основні нормативні документи, що регулюють відносини у сфері науки та освіти обох країн. Автори розглянули чинники, які стимулюють освітню міграцію української молоді до Польщі, та проаналізували наслідки цього явища для України (Герлах, Українець, 2022, с. 16).

Статистичні дані свідчать про стрімке зростання кількості українських студентів у польських вишах: у 2013 р. їх налічувалося 9,7 тис., у 2014 – 15,1 тис., у 2015 – 23,3 тис., у 2016 – 30,5 тис. За повідомленням видання «Rzeczpospolita» станом на вересень 2021 р. близько 40 тис. з 82,5 тис. іноземних студентів у Польщі були громадянами України (Сухорольська, 2017, с. 101). О. Другов акцентує увагу на необхідності створення Державної політики освітньої міграції, яка б регулювала це явище з урахуванням інтересів національної економіки і суспільного розвитку (Другов, 2022).

З огляду на нові геополітичні виклики актуальність гуманітарного порозуміння між Україною та Польщею значно зростає. Вивчення спільної історії у навчальних закладах, реалізація спільних освітніх і наукових проєктів, а також розвиток академічного обміну можуть стати підґрунтям для переосмислення минулого та налагодження взаєморозуміння.

Метою статті є аналіз ролі освіти і науки як чинників подолання історичних упереджень між Україною та Польщею, а також виявлення механізмів, здатних сприяти формуванню нової якості міждержавного та міжнаціонального співробітництва.

Історична пам'ять є водночас потужним ресурсом і серйозною перешкодою у розвитку українсько-польських відносин. Вона формує основу колективної ідентичності, зберігає зв'язок із минулим, слугує джерелом морально-етичних орієнтирів, але водночас може породжувати упередження та посилювати конфлікти. Історична пам'ять відіграє подвійне значення у формуванні міждержавних і міжнаціональних відносин. З одного боку, вона є ресурсом колективної ідентичності, що дозволяє суспільству зберігати зв'язок із минулим, формувати культурну спадщину, обґрунтовувати морально-етичні орієнтири. У контексті польсько-українських відносин це означає можливість звертатися до спільних сторінок історії – періодів співпраці, взаємного культурного обміну, боротьби проти спільних загроз (наприклад, у XX ст. під час протистояння тоталітарним режимам).

З іншого боку, історична пам'ять часто стає бар'єром, коли на перший план виходять травматичні, конфліктні епізоди минулого, як-от акти насильства проти цивільного населення в міжвоєнний період, події на Волині у 1943 р., депортаційна операція «Вісла» 1947 р. Ці події часто інтерпретуються по-різному в українському та польському суспільствах, що спричиняє емоційне напруження, політичні спекуляції і суспільне непорозуміння.

Історична пам'ять не має бути простором розбрату – вона може і повинна стати основою взаємного визнання і примирення, але для цього необхідна чесність, відкритість до діалогу та відмова від мови звинувачень на користь мови відповідальності. Усунення білих плям у спільній історії – це не примха, а необхідність для подальшого порозуміння та майбутньої співпраці. У сучасному світі пам'ять часто використовується як політичний інструмент. Її інтерпретація здатна змінюватися залежно від офіційної риторики та суспільних наративів. Саме тому критичний гуманітарний підхід до аналізу минулого, відкритий до діалогу, є вкрай необхідним. У цьому контексті науковці й освітяни можуть відігравати роль посередників у переосмисленні болісних сторінок історії. Як відомо, політичні режими нерідко використовують історію як інструмент впливу на суспільну свідомість – через вибіркиму інтерпретацію фактів, героїзацію або демонізацію певних подій та постатей. У міждержавному контексті це особливо небезпечно, адже спотворення минулого може перетворюватися на джерело ворожнечі або виправдання агресії.

В українсько-польських відносинах траплялися періоди, коли саме політичний дискурс загострював історичні конфлікти, що вже почали втрачати актуальність для молодого покоління. У цьому контексті незалежна наукова спільнота повинна виступати контрбалансом популізму, забезпечуючи неупереджене осмислення минулого на основі методології, етичних стандартів та плюралізму джерел.

У такому підході освіта та наука мають ключову роль: історики, культурологи, соціологи, філософи можуть не лише деконструювати національні міфи, а й запропонувати інтегративну модель пам'яті, яка не заперечує болісного досвіду, але й не перетворює його на перешкоду для сучасної співпраці. Шкільна освіта починаю-

чи з молодшого віку формує базові уявлення про інші народи. Якість підручників з історії, літератури, громадянської освіти безпосередньо впливає на формування міжнаціональної толерантності. Досвід свідчить, що однобічне висвітлення подій у навчальних матеріалах породжує стереотипи, які важко подолати в дорослому віці.

Однак існують і приклади позитивної практики. Зокрема, загальноосвітній комплекс у Лігниці (Республіка Польща), де функціонує ліцей з українською мовою навчання, став важливим осередком культурного життя української громади. Середня школа ім. Лесі Українки в Бартошицях також активно розвиває українську ідентичність серед місцевої молоді та новітніх переселенців, спростовуючи міфи про шкідливість двомовного середовища. Ці заклади доводять, що навчання рідною мовою не лише не шкодить, а і сприяє засвоєнню інших мов, зокрема польської. Окрім навчального процесу, вони реалізують культурні ініціативи: майстер-класи, конкурси, екскурсії та поїздки в Україну, які зміцнюють зв'язок із батьківщиною та підтримують національну ідентичність. Для сприяння зниженню рівня стереотипів серед молоді проводяться різні позашкільні ініціативи, такі як міжшкільні дебати, літні табори, на яких українські та польські школярі можуть поділитися думками щодо конкретної теми. Одним з таких є щорічні молодіжні зустрічі та програми обміну, організовані Польсько-українською Радою у співпраці Міністерств освіти обох країн.

Уряд Польщі активно впроваджує власні освітні установи за кордоном, реалізуючи програми, спрямовані на залучення іноземних студентів. Ініціативи на кшталт «Ready, Study, Go! Poland» і «Research & Go Poland», які підтримують Міністерство науки та вищої освіти спільно з МЗС Польщі, демонструють зацікавленість у розширенні академічної співпраці з іншими країнами, зокрема Україною (Грач, Пилат, 2022).

Окремо варто згадати про спільні ініціативи істориків, які працюють над створенням підручників, що намагаються врахувати обидві національні перспективи. Це сприяє розвитку культури діалогу та формує повагу до історичного різноманіття. Співпраця науковців, реалізація міждисциплінарних проєктів і академічні обміни стали основою для переосмислення суперечливих сторінок минулого.

Наукове співробітництво також забезпечує деполітизацію історичного дискурсу, створюючи умови для об'єктивного аналізу минулого. Форми академічної взаємодії, як-от Польсько-український форум істориків, сприяють фаховому діалогу, який згодом відображається і в ширшому суспільному сприйнятті.

Наука, особливо в галузях гуманітаристики та соціології, має унікальний потенціал формувати неемоційне, фактологічне бачення історичних процесів. Через спільні дослідження, конференції, публікації та академічні обміни науковці з України та Польщі вже кілька десятиліть намагаються налагодити продуктивний діалог щодо складних тем – наприклад, Волинської трагедії, операції «Вісла», польського і українського підпілля в часи Другої світової війни. Наукові формати сприяють деполітизації історії, створенню просторів для критичного осмислення минулого. Академічні видання, міждисциплінарні проєкти (наприклад, діяльність Польсько-українського форуму істориків, Українсько-польської історичної комісії, Українсько-польські зустрічі у Яремчі) стають платформою для порозуміння на

рівні фахівців, що в перспективі впливає і на суспільну свідомість, а застосування цифрових ресурсів та мультимедійних технологій розширює наукову базу для вивчення складних питань, які потребують більше доказової бази. Завдяки віртуальним музеям та електронним архівам, таким як «Polonia» чи «Архів української діаспори», учні та студенти можуть отримати достатню кількість актуальної інформації для самостійного ознайомлення чи наукової діяльності з будь-якої точки світу.

У XXI ст. однією з найефективніших форм подолання міжнаціональних упереджень стали програми мобільності, що дозволяють українським студентам навчатися в Польщі та навпаки. Це не лише освітній досвід, але й життєвий контакт з іншою культурою, можливість «перезаписати» уявлення, сформовані медіа чи родинною пам'яттю. Програми як Erasmus+, CEEPUS, Study Tours to Poland, NAWA та численні двосторонні угоди університетів сприяють створенню мережі особистих і професійних зв'язків, що зміцнює міждержавні горизонтальні стосунки на людському рівні. Молодь, що навчається за кордоном, часто стає послом міжкультурного порозуміння, виносячи з навчання нову модель ставлення до Іншого – без упередженості, з відкритістю і повагою. Прикладом цього вже є співпраця Варшавського та Львівського національного університету в розробці спільної магістерської програми з поглибленням у сфері міжкультурної комунікації. Спільні освітні та академічні програми сприяють зближенню молоді, створюють позитивні контакти між суспільствами та знижують рівень упередженості.

Ключову роль у подоланні історичної напруженості між Україною та Польщею та спільного бачення минулого відіграє наукова співпраця. Майданчиком для об'єктивного діалогу складних тем, поза рамками політичного тиску чи емоційного навантаження, може стати академічне середовище. Саме тут формуються нові підходи до інтерпретації історії, розширюється поле наукового діалогу та встановлюються міжособистісні й інституційні зв'язки, що сприяють зміцненню взаєморозуміння. Незалежна наукова думка протидіє політичним маніпуляціям історією, зміцнюючи довіру між країнами.

Окрім академічних досліджень, важливу роль відіграють науково-популярні видання, які доносять складні історичні теми до широкої аудиторії, сприяючи формуванню культури критичного мислення. Науковці, які відкрито говорять про складні теми (наприклад, Павло Ричков, Анджей Фрішке, Ірина Мельник, Гжегож Мотика), формують приклад відповідального публічного інтелектуала. Такий підхід сприяє формуванню культури критичного мислення та відкритості, адже освіта і наука виконують роль не тільки джерел знань, а й потужних інструментів примирення, що допомагають розривати глибоко вкорінені упередження у суспільній свідомості обох народів.

Історичне порозуміння не означає забуття чи примирення за будь-яку ціну. Воно вимагає визнання болісних сторінок минулого, співпереживання чужого досвіду та готовності до відповідальності – не юридичної, а моральної. Саме освіта і наука можуть навчити мислити не категоріями провини, а категоріями взаємної відповідальності. Польща та Україна стоять перед викликом – формувати спільну культуру пам'яті, яка базується не на конкуренції за «жертв», а на розумінні, що

обидва народи зазнали значних втрат у XX столітті. Історична правда, заснована на фактах і співпраці, здатна стати фундаментом для довготривалого примирення не лише між державами, а й між окремими людьми. На цьому шляху особливе значення має виховання молоді в дусі поваги до правди, різноманітності і співчуття, що можливо лише через освітню реформу, міжкультурні проєкти і глибоке наукове осмислення минулого. Поява спільних програм подвійних дипломів, літніх шкіл, тематичних молодіжних таборів та воркшопів демонструє зміну ставлення нового покоління до історії – від конфліктної до рефлексивної. Молодь дедалі частіше сприймає польсько-українські стосунки не крізь призму жертв і винуватців, а як історію пошуку спільних рішень, прикладів солідарності та культурного обміну. Польські та українські університети, наукові товариства, освітні інституції продовжують укладати угоди про співпрацю, брати участь у спільних проєктах і дослідженнях. Створення двомовних навчальних курсів, використання цифрових платформ для обміну матеріалами, проведення спільних конференцій – усе це сприяє інтеграції академічного простору та стиранню меж між «своїм» і «чужим» баченням минулого.

Історія стає засобом легітимації влади, консолідації суспільства або інструментом тиску на інші країни. У Польщі часто підкреслюється роль боротьби проти тоталітаризму, в Україні – героїзація борців за незалежність (Української Повстанської Армії, Героїв Небесної Сотні та російсько-української війни).

Меморіальні ініціативи громадськості та влади запровадили щорічні заходи на місцях українсько-польських трагедій, наприклад у Пикуличах, Сагрині, Волині. У добу незалежності організовуються спільні панахиди, виступи президентів, культурні події, встановлюються пам'ятні знаки жертвам протистояння. У Польщі встановлено пам'ятники жертвам Голодомору. В Україні – пам'ятники і пам'ятні знаки загиблим полякам у 1918–1920, 1939, 1943–1944 рр. По-новому маркуються символічні простори. В Україні: після декомунізації з'явилися вулиці Михайла Грушевського, Симона Петлюри, Романа Шухевича, Степана Бандери, Героїв АТО, меморіали Героїв Небесної Сотні в Києві та Львові, Меморіал жертв Голодомору. В Польщі: іменування об'єктів на честь жертв Катині, Варшавського повстання, музей Варшавського повстання, пам'ятники жертвам Смоленської трагедії; відновлюються меморіали Армії Української Народної Республіки, яка була інтернована у Польщі.

Щоправда, питання комоерації стають джерелом суперечок радикальних політиків: демонтаж пам'ятників, ексгумації, публічні заяви окремих урядовців. Обидві сторони періодично заморожують діалог, проте зазвичай поновлюють його на рівні істориків або церков. Розслідувальні або аналітичні програми часто пропонують критичний погляд на спірні питання, розкривають замовчувані сторінки історії. «Офіційну» пам'ять не рідко формують масмедіа. Телебачення, радіо, друковані ЗМІ відтворюють державні історичні наративи, особливо під час пам'ятних дат. Фільми, телесеріали (наприклад, «Волинь» у Польщі, «Захар Беркут», «Довбуш» в Україні) сприяють формуванню емоційного ставлення до подій минулого. Соціальні мережі дозволяють кожному бути транслятором історичного бачення (фото з акцій, архівні документи, сімейні спогади). Важливою сторінкою є реалізація Проєктів прими-

рення. Акція «Пробачаємо і просимо пробачення» ініційована церквами обох країн. Вказані ініціативи показують, що навіть у складній історичній спадщині можливе примирення на основі чесного діалогу та взаємоповаги. Тому політика пам'яті є невід'ємною частиною національної ідентичності, її формування активно залежить як від традиційних медіа, так і від динаміки цифрового простору.

Висновки. Обидві країни пройшли через складні історичні події, які значною мірою визначили їхню сучасну ідентичність. Національна пам'ять стала як джерелом єдності, так і простором конфліктів, особливо в контексті спільної історії. Для польського суспільства пам'ять про нацистську окупацію, концтабори, Варшавське повстання, Катинь стали центральними елементами польської історичної свідомості. Радянський період також сприймається як черговий етап колонізації. Римо-Католицька Церква у Польщі є головним носієм національної ідентичності, а особистість Папи Івана Павла II стала символом національного відродження.

Для українців радянська доба принесла голодомори, репресії, заборону української мови та культури. Радянська версія історії витіснила на багато років національну перспективу. Події Помаранчевої революції, Революції Гідності, новітня війна з Росією стали основою нової національної ідентичності, побудованої на ідеях свободи, гідності та боротьби за державність. Натомість освіта і наука є потужними інструментами примирення, здатними толерувати міжнаціональні стосунки. Спільні зусилля в освітньому та науковому середовищі мають потенціал нівелювати напруженість, яка зумовлена історичними травмами. Розвиток критичного мислення, відкритий академічний діалог, міждисциплінарні дослідження та просвітницькі ініціативи дозволяють створити нову якість співпраці між суспільствами.

Освіта формує цінності для молоді, які є основою для покоління майбутнього. Метод викладання історії в навчальних закладах, те, як формулюються підручники, які сенси вкладають вчителі або викладачі – усе це впливає на усвідомлення фактів, які можуть зміцнювати чи руйнувати стереотипи. Своєю чергою наука має можливість бути об'єктивною основою для оцінки складних історичних процесів. Завдяки підходу до питання з точки зору науки можна уникнути маніпуляції та суб'єктивного погляду, які завжди йдуть паралельно із суспільно-історичним контекстом.

Наукове співробітництво створює простір для неупередженого аналізу історії. Незалежна наукова думка протидіє політичним маніпуляціям історією. Історична відповідальність є основою нового порозуміння, а спільні освітні та академічні програми зближують молодь України та Польщі.

Перспектива поглиблення українсько-польських відносин у сфері освіти й науки є важливим складником сучасної політики пам'яті, європейської інтеграції та формування громадянського суспільства. Освітні й академічні платформи стають не лише засобом передавання знань, а й простором для формування культури діалогу, де історичні конфлікти можуть осмислюватися крізь призму співпраці. Системна інтеграція гуманітарної політики обох країн із залученням освіти та науки стане ключовим чинником формування спільного європейського майбутнього, заснованого на діалозі, повазі та взаєморозумінні. Варто також згадати активізацію транскордонних ініціатив, що реалізуються на рівні місцевих громад. Міста-побратими, міжнародні проєкти з вивчення спільної спадщини, локальні виставки, панельні дискусії за участю учнів та студентів – усе це зміцнює довіру на низовому рівні, роблячи історичний діалог частиною повсякденного життя.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Вознюк, В. (2018). Співробітництво України та Республіки Польща у галузі науки та освіти в 90-х рр. XX – на початку XXI ст. Україна та Польща: минуле, сьогодення, перспективи. *Науковий часопис Інституту Польщі Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. <https://ukrpolnauka.wordpress.com/2018/11/15/>

Герлах, І., Українець, Л. (2022). Особливості співробітництва України та Польщі на ринку освітніх послуг. *Таврійський науковий вісник. Серія : Економіка, (11)*, 16–21. <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2022.11.3>

Грач, К., Пилат, А., Сегеш Фрелак, Ю., Мішальська, Д., Лада, А. (2022). Українське студентство в Польщі: політики залучення, інтеграції та мотивації і плани студентства. *CEDOS*. <https://cedos.org.ua/researches/ukrainski-studenty-v-polshchi-polityky-zaluchennia-intehratsii-ta-motyvatsiia-i-plany-studentiv>

Другов, О. (2022, 27 січня). До проблеми освітньої еміграції українців. *Вища освіта в Україні*. <https://osvita.ua/vnz/75342>

Литвин, М. (2021). (відп. ред.). За свободу: українсько-польський діалог та спроби порозуміння. Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 638.

Литвин, М. (2017). (відп. ред.) Українсько-польські відносини. Новітня доба. Львів, 732.

Сухорольська, І. (2017). Особливості громадянської дипломатії та м'які сили Польщі на східному напрямі. *25 років Договору між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво: спроба балансу : матеріали III Українсько-польського наукового форуму*. Olsztyn ; Львів : видавництво НУЛП і INP UWM, 99–103.

Цепенда, І., Хахула, Л. (2024). Діалог інституцій – діалог суспільств: українсько-польська науково-освітня взаємодія після 1991 року. *Вісник Прикарпатського університету, 18*, 348–360.

REFERENCES

Druhov, O. (2022). Do problem osvitnoi emihracii ukraintsiv. *Vyshcha osvita v Ukraini*. <https://osvita.ua/vnz/75342> (in Ukrainian).

Gerlach, I., Ukrainets, L. (2022). Trends of cooperation between Ukraine and Poland in the educational services market. *Taurida Scientific Herald. Series: Economics, (11)*, 16–21. <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2022.11.3> (in Ukrainian).

Hrach, K., Pylat, A., Selesh Frelak Yu., Mishalska, D., & Lada, A. (2022). Ukrainske studentsvo v Polshchi: polityky zaluchennia, intehtatsii ta motyvatsii i plany studentsva. *CEDOS*. <https://cedos.org.ua/researches/ukrainski-studenty-v-polshchi-polityky-zaluchennia-intehratsii-ta-motyvatsiia-i-plany-studentiv> (in Ukrainian).

Lytvyn, M. (2017). (Ed.). Ukrayinsko-polski vidnosyny. Novitnya doba Lviv, 2017, 732 (in Ukrainian).

Lytvyn, M. (2021). (Ed.). Za svobodu: ukrainsko-polskyi dialoh ta sproby porozuminnia. Lviv: Instytut ukrainoznavstva im. I. Kryp'iakevycha NAN Ukrainy, 638 (in Ukrainian).

Sukhorolska, I. (2017). Osoblyvosti hromadianskoi dyplomatii ta miaki syly Polshchi na skhidnomu napriami. *25 rokiv Dohovoru mizh Ukrainoiu i Respublikoiu*

Polshcha pro dobrosusidstvo, druzhni vidnosyny i spivrobitnytstvo: sproba balansu. Materialy III Ukrainsko-polskoho naukovofo forumu. Olsztyn; Lviv: NULP i INP UWM, 99–103 (in Ukrainian).

Tsependa, I., Liubomyr, K. (2024). Dialoh instytutstii – dialoh suspilstv: ukrainsko-polska nauково-osvitnia vzaiemodiia pislia 1991 roku. *Bulletin of the Precarpathian University*, 18, 348–360 (in Ukrainian).

Vozniuk, V. (2018). Spivrobitnytstvo Ukrainy ta Respubliky Polshcha u galuzi nauky ta osvity v 90 rr. XX – na pochatku XXI st. Ukraina ta Polshcha: mynule, sгодennja, perspektyvy. *Naukovyi chasopys Instytutu Polshchi Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*. <https://ukrpolnauka.wordpress.com/2018/11/15/> (in Ukrainian).

Inna YAROSHCHUK

PhD in history,

*Associate Professor of the Department
of Political Science and History*

Kyiv National University of Civil Engineering and Architecture

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8639-6648>

e-mail yaroshchuk.inna@ukr.net

EDUCATION AND SCIENCE AS INSTRUMENTS OF RECONCILIATION: OVERCOMING HISTORICAL PREJUDICES IN POLISH-UKRAINIAN DIALOGUE

This article examines the role of education and science as key tools in fostering reconciliation between Ukraine and Poland, particularly in overcoming historical prejudices and shaping a culture of dialogue.

The author emphasizes the importance education in forming perceptions the need to develop objective textbooks that reflect both nations' perspectives. The paper highlights successful examples of Ukrainian-language schools operating in Poland, which contribute to the preservation of national identity while promoting integration into Polish society. It also explores how academic environments can help depoliticize historical memory through interdisciplinary research, conferences, academic exchanges, and joint publications.

Special attention is given to the Ukrainian-Polish historical commissions, which serve as platforms for constructive dialogue on controversial aspects of shared history.

The article discusses commemorative initiatives and cultural projects that support the formation of a common memory culture. It argues that only through the development of critical thinking, respect for historical truth, openness to diverse perspectives, and active intercultural cooperation can societies overcome stereotypes and achieve genuine understanding. Education and science are presented not merely as tools for knowledge transmission, but as instruments for humanitarian transformation in interstate relations.

Keywords: Poland, Ukraine, education, science, reconciliation, historical prejudices, dialogue.